

Princip spirituální ekonomie v souvislosti s otázkami znovuvtělování Hledisko duchovního vedení lidstva

Rudolf Steiner

Heidelberg, 21. ledna 1909

Máme pojednávat o některých intimních otázkách znovuvtělování, které se mohou objasnit jen ve skupině připravených anthroposofů. Tím se nemíní pouze to, že takoví anthroposofové mají být teoreticky připraveni, nýbrž že svou spolučinností ve skupině kultivují svou schopnost vnímání. Vždyť všichni si vzpomínáme, že touto společnou prací nastaly změny v našich pocitech a citech pro pravdu. Čemu dnes nejen věříme, ale co považujeme za něco, co stojí nad veškerou vírou, to i nám bylo zprvu neuvěřitelné a je dnes ještě fantazií, nesmyslem nebo snilkovstvím pro lidi tomu vzdálené. Že jsme si tedy zvykli skutečně v těchto názorech tak žít, to je známka pokročilosti, a takový člověk může pak přistoupit k probírání speciálních otázek. Mnohé, o čem se tu bude mluvit, zdá se být vzdálené, a přesto jsou všechny tyto věci vysvětlujícími pro život a jeho jevy, i když nejprve budeme muset jít daleko nazpět do vzdálených období vývoje lidstva. Musíme z toho vyjít, abychom si postavili před duši, jak se vůbec proces reinkarnace ukazuje.

Když člověk prochází branou smrti, má nejprve určité zážitky. První zážitek spočívá v tom, že má pocit, jakoby se zvětšoval, jakoby vyrůstal ze své kůže. Získává pak jiné nazírání věcí než předtím v životě fyzickém. Ve fyzickém světě má každá věc své místo, zde nebo tam, mimo pozorovatele. V tomto novém světě je to však jiné. Zde je tomu tak, jakoby byl člověk uvnitř, jakoby se rozšířil s věcmi nebo do věcí, zatímco dřív byl jen článkem na svém místě. Druhý zážitek je v tom, že má člověk živý vzpomínkový obraz svého uplynulého života, že všechny zážitky života vystoupí v obsáhlé vzpomínce. To trvá po zcela určitou dobu. Z důvodů které se dnes nemohou uvádět, je tato doba delší nebo kratší, podle jednotlivce. Všeobecně se může určit trvání tohoto stavu podle toho, jak dlouho se mohl člověk udržet ve svém uplynulém životě bdělým, aniž by byl přemožen spánkem. Připustíme-li, že měl jako nejzazší hranici pro setrvání ve stavu bdění dobu čtyřiceti osmi hodin, pak i po jeho smrti trvá ono vzpomínkové tablo čtyřicet osm hodin. Takže tento stupeň je jeho přehlížením posledního života.

Potom éterické tělo vystoupí z těla astrálního, v němž žije „Já“ (*tělo jáství*). Dosud byly tyto tři spolu spojené, když fyzická mrtvola byla opuštěna. Nyní vystupuje ven i tělo éterické a stává se éterickou mrtvolou. Avšak u žádného dnešního člověka není éterické tělo odloženo úplně, nýbrž člověk bere s sebou ze svého éterického těla určitý extrakt nebo výtažek pro celou následující dobu. Éterická mrtvola se tedy odkládá, ale plod posledního života, ten si astrální tělo a „já“ bere s sebou. Má-li se mluvit úplně přesně, musí se říci, že si něco bere s sebou i z těla fyzického: jistý druh duchovního výtažku tohoto těla - tinkturu středověkých

mystiků. Ale tento výtazek z fyzičnosti je ve všech životech stejný. Reprezentuje jen fakt, že „já“ bylo vtěleno. Naproti tomu esence těla éterického je ve všech životech různá, podle zkušeností v něm nashromážděných, podle toho, jak člověk více či méně pokročil.

Potom následuje stav kámalóky, doba odvykání fyzickému životu smyslovému, která trvá přibližně třetinu doby tohoto fyzického života. Když je éterické tělo odloženo, obsahuje tělo astrální ještě všechny vášně, žádosti a tak dál, které mělo na konci života. Těm se musí odvykat, musí být protřibeny, a to je kámalóka. Potom se odloží i tělo astrální. Také zde se bere s sebou plod, astrální esence. To ostatní, astrální mrtvola, se rozplyne do astrálního světa. A nyní vstupuje člověk do dévachanu, kde se v duchovním světě připravuje pro nový, budoucí život. Zde žije s duchovními bytostmi a událostmi, až je zase přivolán do fyzického světa, ať už proto, že to podmiňuje jeho karma, nebo že je ho potřeba na fyzické Zemi. To je všeobecné líčení tohoto procesu. Ale život v duchovnu postupuje dopředu tím, že to budoucí se přičleňuje k minulosti, že něco přicházejícího se buduje pomocí dřívějšího. Když přistoupíme k tomu, jak se to děje v jednotlivosti, pak se odhalují podivuhodné věci, mnohé, co v jednoduchém znázornění průběhu reinkarnace není obsaženo. Je jasné, že jsou velké rozdíly na vývojové cestě lidí, že i výtazky nebo extráty jejich těl budou nejrůznějších hodnot, podle toho, jaké ty či ony plody vytěžili lidé ze života. A když si vzpomeneme, že jsou velcí vůdci lidstva, zasvěcenci, kteří přivádějí druhé lidi do duchovních světů, pak se musíme ptát: To, co tito zasvěcenci vydobyli, čím to zůstává zachováno pro budoucnost? - Zevní dějiny nemohou o tom přirozeně podat žádnou zprávu. Musíme blíže pozorovat znovuvtělování zasvěcenců, a to nejprve těch nejstarších zasvěcenců, abychom pak použili výsledků. Dříve než lidstvo obývalo dnešní kontinenty, byla fyziognomie Země úplně jiná. Kde je dnes Atlantický oceán, tam byl kontinent v pověstech národů o potopě. At- lanťané - tedy my sami - měli své velké vůdce a zasvěcence, a již v oné době byly školy nebo učiliště, v nichž zasvěcenci učili. Ti se mohou dnes jasnovidně vypátrat. A potom vidíme, že byl jistý počet takových míst, v nichž ti vůdci učili a žili. Dobrý název pro tato místa je „orákulum“. Jedno z největších a nejdůležitějších míst orákula bylo orákulum sluneční. V něm žil nejvýznamnější vůdce. Jeho hlavním úkolem bylo podávat zjevení o tajemstvích Slunce. Ne fyzického - neboť to je jeho pouhá zevní strana - ale Slunce skutečného. Toto skutečné Slunce se skládá z duchovních bytostí, jimž slouží fyzické Slunce, jako lidem slouží Země. Úlohou velkého slunečního orákula bylo zřít a zjevovat vnitřní tajemství tohoto slunečního bytí. Pro toto orákulum nebylo sluneční světlo jen něčím fyzickým, nýbrž každý sluneční paprsek je činem duchovních bytostí, které mají na Slunci své dějiště. Tyto vznešené duchovní bytosti byly v době staré Atlantidy ještě výlučně na Slunci. Později se to změnilo, když se velká bytost, později nazývaná Kristus, sjednotila se Zemí. Může se proto sluneční orákulum nazvat také orákulem Krista.

Spojení Kristovy bytosti se Zemí nastalo, když na Golgotě tekla krev Krista Ježíše. Tehdy se sjednotila jeho bytost s atmosférou Země, jak se to ještě dnes může pozorovat jasnovidným zpětným pohledem. Tak přišla Kristova bytost ze Slunce na Zemi. Když u Damašku padlo na Šavla-Pavla světlo duchovního osvětlení, tehdy spatřil Pavel tohoto se Zemí sjednoceného Krista a současně věděl, že on to byl, kdo na Golgotě prolil svou krev.

Na přicházejícího Krista poukazovalo již sluneční orákulum staré Atlantidy. Prorokovalo

příchod slunečního Boha, který byl sice teprve mnohem později označen jako Kristus, ale přesto můžeme nazvat sluneční orákulum jako orákulum Krista, lato orákula měla v pozdějších dobách mnoho opozdílů (*pozadu zůstávajících*), byla orákula Saturnova, Jupiterova, Marsova, Venušina, Merkurova, Vulkánová, každé se svými velkými tajemstvími a naukami. Ke konci atlantské doby se vyvinul v blízkosti dnešního Irsku zástup pokročilých lidí, z jejichž středu si největší vůdce zvolil určité jich množství, aby jimi pokračoval v kultuře, až by nastala ta připravující se katastrofa. Mezitím existovalo už před dávnými dobami velké putování do zvedajících se krajin Evropy, Asie a Afriky, a tam povstávali následovníci starých orákul, ale stále víc ztrácející na významu. Velký vůdce však vyvolil lidi nejlepší, aby je zavedl do zvláštní země.

Byli to prostí, jednoduší lidé a lišili se od většiny ostatních Atiant'anů tím, že téměř úplně ztratili jasnozření. Většina Atiant'anů byla ještě jasnovidná. Když v noci usnuli, nebyli v bezvědomí, nýbrž zmizel smyslový svět a na jeho místě se vybudoval svět duchovní, v němž pak byli společníky božsky-duchovních bytostí. Ti pokročilí ale začínali vyvíjet intelekt. Byli však prostí, hluboce hřejivého citu, vnitřně oddaní svému vůdci. Ten s nimi táhl na Východ, do nitra Asie a založil tam centrum pro poatlantskou kulturu. Skupina těchto lidí tam byla vzdalována od ostatních, kteří byli pro tuto úlohu nevhodní. Výchova potomků se pěstovala obzvlášť pečlivě. Teprve u těchto potomků se vyvinulo to, čím se stali velkými učiteli. Dosáhlo se toho tajuplným způsobem. Připravovalo se, čeho bylo zapotřebí, aby všechno dobré z atlantské kultury se zachránilo a přeneslo do nové rasy k zahájení nové, pokračující kultury. To byla úloha tohoto Manu, velkého vůdce. Neboť mudrci, žijící v menších orákulech, to učinit nemohli. Tímto Manu bylo uchováno z velkých orákulských mudrců to, co nazýváme tělem éterickým. Zatímco jinak se toto éterické tělo jako druhá mrtvola rozplyne, jak jsme viděli, bylo zde v určitých případech uchováno. Největší z těchto orákulských mudrců vpracovali do svého éterického těla tolik, že bylo příliš hodnotné, než aby se rozplynulo ve všeobecném éterickém světě. Proto bylo sedm nejlepších těl sedmi největších mudrců uchováno, až Manu vzdělal sedm nejlepších lidí ze svého zástupu natolik, že byli způsobilí pro tato éterická těla. Jen s éterickým tělem velkého zasvěcence orákula Kristova se zacházelo v jistém směru odlišně od těch druhých. Těchto sedm mudrců tedy, sedm velkých rišů, kteří přijali sedm éterických těl největších zasvěcenců, ti šli do Indie a stali se tam velkými zakladateli indické kultury, sedmi velkými učiteli.

Tato prastará, svatá kultura doby před Védami pochází od sedmi rišů, kteří nesli uchovaná éterická těla zasvěcenců orákul Venuše, Marsu, Jupitera atd. V nich působil takřka otisk oněch zasvěcenců, opakování jejich schopností. Navenek byli úplně prostí a jednoduší. Ani jejich intelekt nebyl na mohutné výši jejich proroctví. Nebyli to učenci, v síle usuzování nebyli tak vysoko jako někteří jiní, dokonce byli na nižší úrovni než mnozí lidé dnešní. Astrální tělo a, jáství“ měli své, jen tělo éterické jim bylo dáno od oněch velkých mudrců. Ale v inspirovaných chvílích byli takřka uchopeni těmito orákulskými bytostmi. Pak bylo v činnosti éterické tělo, oni byli potom jen nástroji, jimiž byla zvěstovaná prastará moudrost - Vědy, které jsou pro dnešního člověka příliš těžké, až nesrozumitelné. Tak se zjevovala stará moudrost orákul. Jen orákulum Slunce neboli Kristovo se nemohlo úplně touto cestou zjevit. Jen odlesk sluneční moudrosti se mohl zanechat potomstvu, neboť tato moudrost byla takové výše, že ani svatí rišové jí nemohli dosáhnout.

Zde vidíme, že reinkarnace neprobíhá vždy a všeobecně tak hladce, jak se velice často předpokládá, nýbrž je-li některé éterické tělo obzvlášť cenné, pak se to zachová jako model, obrazně vyjádřeno, a věnuje se člověku pozdějšímu. A tento případ není nějak zvlášť vzácný. Mnohý prostý člověk může mít velmi cenné éterické tělo, a takové je ušetřeno. Ne všechna éterická těla se jednoduše zase rozplynou, nýbrž obzvlášť potřebná se přenesou na jiné lidi. A naprosto to není totéž „Já“, jemuž se dostane tohoto uchovaného éterického těla nebo těla astrálního, ale ego jiné, které s oním „já“, mající toto éterické tělo předtím, vůbec nemá co činit. To snadno podněcuje k velkým klamům, když se zjišťuje minulost člověka nedokonalými jasnovidnými prostředky. Proto bývají často okultní teorie o dřívějších životech lidí úplně převrácené, jako by např. bylo také úplně převrácené říci, že sedm říšiů jsou stejná „Já“ jako zasvěcenci, jejichž éterická těla mají.

Mnohé však se v lidském vývoji vysvětluje, až se o takových věcech ví. Teprve pak se ujasní, jak něco jednou vydobyté zůstane v domácnosti přírody uchováno. Tak se nám mohlo to nejvyšší z atlantské kultury zachránit přenesením těchto sedmi éterických těl.

Budiž zde uveden ještě jiný příklad, o němž se dříve nemohlo hovořit. Přenesme se nazpět do doby staré Persie, k období kultury Zarathustrovy. Vidíme v ní období důležité, neboť je to první poatlantská doba, kdy se už více dobývá svět fyzický. V době indické převažuje ještě touha po duchu. Duchovní svět byl tehdejšímu člověku skutečným, kdežto ve fyzickosti se cítil cizincem, pozemskost je mu přechodná, iluzorní, je to mája. V předdějinné kultuře perské se to stává něčím jiným naukami Zarathustry, toho původního nebo prvního Zarathustry, neboť jich bylo mnoho. Jeho úloha jako vůdce spočívala v tom, že odkazoval lidi na fyzickou pláň, aby dělali objevy, vyráběli nástroje a nářadí k dobývání tohoto fyzického světa. To bylo nutné. Člověk musel poznávat fyzickost (*fyzický svět*) jako něco pro něj důležitého. Ale svůdce mu říká, že fyzický svět je tím jediným, že existuje jen to, co je pozemské. A zde učí Zarathustra, že to není správné, že za veškerou fyzickostí je duch, tak jako fyzické Slunce je nám zevním znamením velké sluneční bytosti, božského ducha, „Velké Aury“, Ahura Mazda, Ormuzda. Tato bytost je nyní fyzicky neviditelná a vzdálená od Země je na Slunci. Ale jednou se zjeví, říká Zarathustra: „Jednou později se také objeví na Zemi, tak jako dnes existuje na Slunci.“

Do těchto tajemství zasvěcoval své nejintimnější žáky, a zvlášť dvěma z nich poskytl nejhlubší nauky. Jednoho vzdělával především ve vztahu ke všemu, co je soudností, ve vědách, astronomii a astrologii, zemědělství a v jiném. To vše přenesl na tohoto žáka, a bylo to umožněno dějem či procesem mezi nimi, který je tajemstvím. Tím se stal tento žák tak připraveným, že v následujícím vtělení mohl nést astrální tělo svého učitele. Tímto znovuvtěleným žákem s astrálním tělem svého učitele je Hermes. Hermes byl velkým učitelem a mudrcem egyptských mystérií. Se Zarathustrovým astrálním tělem se Hermes narodil a tím se stal nositelem velké moudrosti.

Druhý intimní žák byl vyučován ve věcech, které vystupují zvláště v těle éterickém, tedy ve vlastnostech hlubších. Tento žák přijal v následujícím vtělení Zarathustrovo tělo éterické. Náboženské doklady vyprávějí o tom něco, co se stává pochopitelným teprve uvedeným vysvětlením. Žák musel při svém znovuzrození zcela zvláštním způsobem ožít, éterické tělo muselo být silné ještě než procitlo tělo astrální. Toho se dosahuje tím, co se právě spojovalo s

narozením Mojžíše - neboť ten je oním znovuzrozeným žákem. Že zavřený do skříňky byl vložen do vody a tak dále, to bylo k tomu účelu, aby se v dítěti éterické tělo plně probudilo. Tím byl Mojžíš učiněn schopným zpětně v paměti pohlížet vzdálenými zašlými časy, v obrazech napsat genezi Země, číst v kronice akáša. Tak vidíme takřka za kulisami působit tyto věci, jimiž se vše hodnotné uchovává a použije.

Jsou také jiné příklady z časů pozdějších. Tak žila v 15. století pozoruhodná osobnost: Nicolaus z Cues - Cusanus. Vidíme zde podivuhodný případ, že tento muž připravil ve svých bádáních takřka celou nauku Koperníkovu v 16. století. Není sice v jeho knihách ještě tak správně zralá jako u Koperníka, ale je v nich ve všem podstatném obsažena, což je skutečností, která je pro obyčejné bádání zcela nevysvětlitelná. Ve skutečnosti tomu bylo tak, že astrální tělo Cusanovo bylo přeneseno na Koperníka, ačkoliv Koperníkovo „já“ bylo úplně jiné než Cusanovo. Tím se dostalo Koperníkovi podkladů, všech příprav k jeho nauce.

Podobné případy se vyskytují častěji. Co je cenné, hodnotné, to se vždy uchovává, nic nemizí. Ale často ovšem nastávají záměny, zvláště když dřívější životy člověka se mají vyvádět špiritistickým médiem. Přenesení éterického nebo astrálního těla na pozdější lidi se teď děje obvykle tak, že je-li přeneseno tělo astrální, zůstává (podle řeči) v tomtéž národě, éterické tělo však může přejít do národa jiného.

Jiný charakteristický případ je tento. Když zemře některá průkopnická osobnost, vždy se uchovává éterické tělo. K tomu existují umělé metody, které byly v tajných školách vždycky známé. Tak bylo k určitým účelům nové doby důležité, aby se uchovalo éterické tělo Galilea. Byl velkým reformátorem mechanické fyziky, vykonal nesmírné věci, musí se dokonce říct, že bez jeho objevů by mnohé čistě praktické vymoženosti nové doby vůbec nebyly možné, neboť všechny pokroky techniky spočívají na vědě Galilea. Gotthardský nebo Simplonský tunel byl umožněn jen tím, že Leibniz, Newton, Galilei vypracovali vědy integrálního a diferenciálního počítání mechaniky a tak dále. Bylo by tedy také u Galilea plýtváním v domácnosti přírody, kdyby se jeho éterické tělo, tento nositel jeho paměti a jeho schopností, mělo ztratit. Tak bylo toto éterické tělo přeneseno na druhého člověka. Ten vyšel z jedné chudé rolnické vesnice a stal se později tvůrcem ruské gramatiky, klasické literatury: Michail Lomonosov. Ale tento člověk není znovuzrozeným Galileem, jak by se povrchní bádání mohlo snad domnívat.

Tak tedy shledáváme, že takových případů je mnoho, a že proces znovuvtělování není tak jednoduchý, jak se většinou předpokládá. Proto se také musí dbát mnohem větší opatrnosti, když lidé prozkoumávají okultními prostředky své dřívější in- kamace. V mnoha případech to není nic jiného než dětinství, když lidé udávají nebo se domýšlejí, že jsou znovuzrozeným tím nebo oním, třeba Neronem, Napoleonem, Beethovenem nebo Goethem. To je přirozeně pošetilé a zavrženíhodné. Ale ta věc je mnohem nebezpečnější, jakmile v tomto směru dělají chybu pokročilí okultisté, když se snad domýšlejí, že jsou opětným zrozením toho nebo onoho člověka, zatímco ve skutečnosti mají jen jeho éterické tělo. Pak to není jenom omyl - který sám o sobě je politováníhodný - ale ten člověk žije potom pod vlivem této falešné ideje, a to má přímo pustošivé účinky. Celý duševní vývoj jde za této iluze špatnou cestou.

Takže vidíme, že to jsou nejen lidská „já“, co se znovutěluje, ale i nižší články prodělávají v jistém smyslu podobný proces. Tím získává celkový děj znovutělování mnohem komplikovanější tvářnost, než se obvykle míní.

Vidíme, že Zarathustrovo „já“ se znovutěluje jako Zarathas-Nazarathos, který se stal učitelem Pythagora. Jeho astrální tělo vystupuje znovu v Hermovi a jeho éterické tělo v Mojžíšovi. Takže nic se ve světě neztrácí, všechno se uchovává a přenáší, když je to jen dosti hodnotné.

GA 109